



## Ujabb törekvések a magyar festészetben

A *Belvedere* abból az alkalomból, hogy a Szerviták-terére új és az eddiginél tágasabb, jobb világítású helyiségekbe költözött, összegyűjtötte eddigi kiállítói legtöbbjét és műveiből tárlatot rendezett. A kiállítás, ha nem is öleli fel mind festőink munkásságát, akik az ugynevezett szélső irányokban dolgoznak, mégis jó és áttekinthető képet ad törekvéseikről, melyeknek mindinkább erősödő visszhangja van társadalmunkban, ami abból is látható, hogy a *Belvedere* évek óta fennáll, sőt a terjeszkedésből következtetve gyarapodik.

Valamikor a *Művészház* töltötte be ezt a szerepet, melyet most a *Belvedere* folytat. A forradalmi művészifjúság ott próbálgatta szárnyait. Az akkori küzdők közül nem egyről kiderült, hogy csak ikarusi repülésig jutott el, de voltak számosan, akik magasra jutottak. A *Művészház* bukása után rosszabbra fordult a helyzet, éveken át nem találtak az újítók érintkezést a közönséggel. Ezt mindketten megsimyllették. Könyvek, folyóiratok, utazások híján a közönség nem tudott tájékozódni a nyugati művészet mozgalmairól, a forradalmi művészifjúság nem jutott kiállítási lehetőségekhez, miközben nagyon messzire távolodott el a közönség átlagának izlésétől. Viszont a művészek szempontjából nagyon káros volt az, hogy nem volt érintkezésük a közönséggel. Nemcsak anyagi szempontból, de még inkább önkritika szempontjából, mert munkáságuk így nagy mértékben az elzárkózott önszórazatás jellegét öltötte fel, amelynek nem mindig előnyöseik következményei. A művésznek, ha csak nem öserjü teremítő tevétség, szüksége van a nyilvánossággal való érintkezésre és surlódásra. Annál is inkább, mert a nyilvánosság nemcsak a maradiak nagy tömegéből áll, de hozzája tartozik a megértők és méltánylók kis tábora is. Emelkül az érintkezés nélkül előáll a tudhatás, különösen az intellektuális tulspekulálás veszedelme, amely sohasem pótolhatja az intriciót. Mert hiszen kétségtelen az, hogy szélső festőink tevékenységében, éppen úgy, mint a külföldön is, nemcsak az intuitív hajlandóságok játszanak nagy szerepet, hanem merőben spekulatív

# Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: F. Z.

Cím: Ujabb törekvések a magyar festészetben

Forrás: Szókrat

Bp

(Hely)

1924. 10. 5.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(C)

Osztályozás

Tárgy

708

Hely

Belvedere

Idő

'1924'

Személy

eredetű meggyőződések is. Alkotásmódjunkt nem pusztán tudattalan alkotóösztön irányítja, hanem a közönművészet történetének tanulságai is. világszemléleti, azaz filozófiai és erkölcsi meggyőződések is.

Az impresszionizmus mindenütt meglehetősen kiélte magát. Ezt a század fordulóján lehetetlen volt észre nem venni. A XIX. század második felének naturalizmusa ezzel az utolsó lépéssel lezárult. Jöttek a külföldön határozottan nagy tehetségű alkotóművészek, akik a bennük forrongó alkotóvágyat másképpen elégitették ki, mint a nagy impresszionisták. A művészet történetébe visszatekintő ember pedig tudja, hogy a művészet nem ismer megállást, egy pár nemzedék ugyanabban az eszmekörben, ugyanazokkal a kifejezési módokkal dolgozik, mert művészileg bizonyos határokat között egyformán látja a világot, de aztán felbomlanak a régi formák, letűnnek az addigi ideálok s velük változnak még a témák is.

Igy az új nemzedék most is szembehelyezkedett a tegnappal. Az impresszionizmust ócsárolni kezdte, felületeseznek, egyoldalunak jelentette ki. Más akart s mint ő mondta, nagyobb, jobbat, maradandóbbat. Korunk minden szétboncoló és mindenhez intellektuális alátámasztást kereső hajlandóságainak megfelelően az érzésseli eltávolodással együtt járt, sőt, sajnos, igen gyakran meg is előzte azt a spekulációt, hogy hogy mielőtt az új törekvések maradandó és számottevő eredményekhez jutottak volna el, máris megvolt a név, az impresszionizmus, a kubizmus, a futurizmus és így tovább és megvolt hozzájuk a minden részletekre kiterjedő elmélet is, fejlettebben, mint maga a megvalósulás.

A közönségnek nagy átlaga pedig, sőt a művészzel foglalkozók jókora része szintén valósággal borzadással fogadta a gyors változást, amelyben alig fedezett fel valamit, ami gyönyörködtetni tudta volna és csak azt látta meg az új törekvésekben, ami minden eddigi szépségideál tagadásának látszott. Minthogy pedig az új művészetet bizony igen gyakran pusztán csak spekulatív számítások ösztönözték, minthogy nem egyszer az *épater le bourgeois* szempontja fontosabb volt a tényle-

ges alkotásnál, az új törekvések még nagyobb ellenkezésre találtak, mint annak idején az impresszionizmus talált.

Az új törekvések lényegét az új szó, az új elnevezés, az expresszionizmus jól is, rosszul is fejezte ki. Rosszul annyiból, mert minden művészet expresszionizmus, hiszen minden művészet egy művész lelki állapotait fejezi ki. Jól annyiból, mert a naturalizmussal szemben erősen hangsúlyozta azt, hogy a látási képpel szemben a művész tisztára csak azt akarja kifejezni, amit ő belőle kiválaszt, amit hozzátesz, amit belőle kialakít. Amit belőle átkonstruál,

innét az irányzat legújabb jelszava a konstruktivizmus, ami bizonyos mértékben visszaterés, azaz inkább közeledés a komponálás régi teoriáihoz. Bár más síkban fekvő törekvés, mint a régi komponálás és majdnem mindenképen más eszközökkel élő, egy dologban egyeznek, hogy a valóság lázasan elmélyedő utánzását elvetik és helyébe a művész általalkító, hozzáadó, átkonstruáló jelentőségét állítják.

Persze egy kalap alá bajos az összes forradalmi törekvéseket vonni, de ami a *Belvedere*-ben most látható, körülbelül aláesik ennek a megállapításnak. A legtöbb kép merev szembehelyezkedés bármilyen naturalizmussal is, bár a kapcsolatot, azaz azt, hogy ez az irány az impresszionizmusra jött, nem nehéz megtalálni. Technikában ugyanis az expresszionizmus nagyon sokat vesz át a közvetlen múltból és vannak egyéb külső hajlandóságai is. Így az, hogy a természetj szépséget, tehát az alak, az arc fiziológiai szépségét éppen oly kevéssé használja fel, mint elődje, sőt tán még merevben kerüli.

Lényegét körülbelül abban lehetne megtalálni, hogy az átalakítás erejére és az eredmény vizioszerű voltára helyezi a legnagyobb súlyt, a természettel szemben tehát erősen absztrakt, a lelki állapottal szemben azonban annál konkrétabb jellegű.

Távol áll tőlünk, hogy mindennemben alarjuk azt, amit ez a művészet produkál. Mezébe sok tehetségtelenség rejtezik el, amint az minden egyéb művészeti iránynál is volt, van és lesz. Sok erőlködés igazi erők helyett, sok póz, sok affektáltság. De a törekvések magva egészséges, mint ahogy minden eddigi művészeti irányban volt valami az emberi lélek mélyéről fakadó. De mert éppen azok hiányoznak erről a kiállításról, akik ennek az irányzatnak legtehetségesebbjei és a forradalmak alatt tanusított politikai működésük miatt menekülniök kellett, a kiállítás nem ad teljes képet a magyar festőforradalmárokról és nem annyira előnyöset, mintha ők is itt volnának.

Ma még nagyon bajos végleges ítéletet mondani a Belvedere köréről. Nagyrészt forrongó fiatalemberekről van szó, akik minden idegszálukkal tiltakoznak a mult ellen, akik sokszor a *csak azért is* álláspontján állva, nem annyira tehetségüktől, mint inkább teóriáiktól irányítottatják magukat. De igazságtalanság volna, ha nem egy munkájukon a tehetség megnyilvánulását fel nem ismernők. Különben is, ha valahol, éppen a képzőművészetben nagyon óvakodnunk kell az elhamarkodott ítéletektől, nem minden rossz, ami szembehelyezkedik a megszokottal, a kényelmesen élvezhetővel, de nem is minden jó pusztán csak azért, mert tagadás és szembehelyezkedés.